חיים זעליג סלאנימסקי

(פארזעצונג פון פיידוש 4)

לאנג געקליידט מיט א גרויסער באָרד און האט א ידיעה אין מאטעמאטיק און אסטראנאמיע און ער באשליסט איהם פארצושטעלען פאר דעם פריזישען קעניג, פרידריך ווילהעלם דעם פיערטען. דער אויפנאהם איז בעשטימט געוואָרען אין עטליכע טעג ארום. פאר די עטליכע טעג האט סלאנימסקי בעקומען ערגעץ א פראק און א צילינדער, ארומגעפוצט פיין זיין באָרד, זיך ארומגעשארען. און אז ער איז געקומען צו הומבאלדטען, האט יענער זיך דערשראקען: וואס האסטו געטאן, ליעבער סלאנימסקי? הערען אין פראקען און אין צילינדערס האט שוין זיין עקסעלענץ גענוג געזעהען געניג. איך האב געוואלט וויזען דעם חידוש א געלעהרטען אין א אידישען חילוק און אין באָרד און פאות".

סלאנימסקי האט זיך ארומגעטראגען לאנג מיט דעם געדאנק ארויסצוגעבען א צייטשריפט, וואס זאל פארשפרייטען וויסען און וויסענשאפט צווישען אידען. און ערשט אין 1862 געלינגט איהם צו ארגאניזירען די וועכענטליכע "הצפירה". (דער ערשטער נומער איז ארויס דינסטאג, ד' אדר א' תרכ"ב). צוליעב דעם פוילישען אויפשטאנד אין יענער צייט, קאן די "הצפירה" ניט פארשפרייט ווערען ווי עס דארף צו זיין. און אויפ'ן נומער 25 שטעלט זי זיך אפ. מ.ת. סלאנימסקי ווערט אינגיכען בעשטימט אלס אינספעקטאר פון דער זשיטאמירער ראבינער שוהל, אנשטאט דעם פארשטארבענעם יעקב אייכענבוים. ער איז אויך געווען דער צענזאר פון אידישע ביכער. אין 1864, ווען עס ווערט געגרינדעט די חברה "מפיצי השכלה", ווערט ער אויסגעקליבען פאר אן עהרען מיטגליעד. א לענגערע צייט ווערען געפיהרט אונטערהאנדלונגען וועגען בענייען די "הצפירה". עס זענען געווען פארשלאגען, אז ער זאל ארויסגעבען די "הצפירה" מיט א. צעדערבוים, דערנאך מיט מענדעלע מוכר ספרים. אבער צוליעב פארשיעדענע סיבות איז דערפון גארנישט געווארען. און ערשט אין 1874, ווען די ראבינער־שול ווערט פארמאכט, בענייט סלאנימסקי די "הצפירה" אין בערלין (מיט דער הילף פון דר. קאנטאר) און פון 1875 פיהרט ער זי אריבער אין ווארשא, און דא ערשיינט זי אהן איבעררייס ביז אין 1886 ווען די "הצפירה" הויבט אן צו ערשיינען טעגליך. דאן נעהמט שוין איבער די הויפט אנפיהרונג נחום סאקאלאוו, וואס ארבייט אין 'הצפירה" נאך פון 1879. עס זענען נאך ערשיענען ווערק פון סלאנימסקין: "מציאת הנפש וקיומה" (1852), "יסודי חכמת השעור" (ארויס אין 1865 מיט דער הילף פון "מפיצי השכלה") און די צוויי טייל "מאמרי חכמה", ארטיקלען, וואס זענען געדרוקט געווען אין "הצפירה". (די ערשטע טהייל אין 1891, די 2־טע אין 1894).

די "הצפירה", איהר כאראקטער, איהר אויסזעהן, איהר ראָלע אין דעם אידישען געזעלשאפטליכען און נאציאנאלען לעבען פאר די לעצטע צעהנדליגער יאהרען איז גענוג באקאנט. עס האט זיך שפעטער געענדערט איהר פארנעהם, איהר טעמפא, איהר צופאסונג צו דעם נייעם ריטם פון א מאדערנער טאג־צייטונג. אבער אין די יאהרען פון סלאנימסקים רעדאקציע האט זי געהאט א ספעציעלען כאראקטער און שניט. דא האט זיך אויסגעדריקט סלאנימסקים צוגאנג צום לעבען, זיין סטיל, זיין געשמאק. נאך פון אמאל האט ער געלעגט דעם געוויכט ניט אויף השכלה, אין דעם זינען ווי די משכילים האבען עס פארשטאנען, נאר אויף חכמה, וויסען; אויסבילדונג, אנשטאט אויפקלעהרונג. א לעהרענבוך ,אנשטאט ליעדער, פראקטישע וויסענשאפט אנשטאט פאעזיע. שוין אין ערשטען נומער "הצפירה" קומט אן ארטיקעל וועגען טעלעגראף, און אן אפטיילונג "מלאכת מעשה", ווי מען מאכט א מין נייעם צוזאמענמיש, וואס ווערט הארט ווי אייזען.

און עס איז באזונדערס פאר סלאנימסקין אינטערעסאנט: זיין אויפקלעהרונגס ארבייט, זיינע ווערק, זיינע ארטיקלען, האבען ניט גערייצט, ניט ארויסגערופען קיין ווידערשטאנד צווישען זיינע פרומע, ארטאדאקסישע לייענער און פארעהרער. אדרבא דער כח פון זייער ווירקונג איז געווען א פאמעליכער, אבער שטארקער. ער האט אריינגעבראכט די נייע מאדערנע וויסענשאפט ניט מיט קולות וברקים, נאר רוהיג, געלאסען. און עס האט געהאט א טיעפע השפעה אויף דורות.

די לעצטע יאהרען האט שוין סלאנימסקי זיך אליין איבערגעלעבט. ער האט זיך פון זיין דירה אויף דזשיקא 27 אריבערגעקליבען אויף קרולעווסקא 49. ער האט געהאט א טבע ארומצושפאצירען אין זאקסישען גארטען יעדען טאג א לענגערע צייט און צו זיצען אויף זיין בעליעבטען ארט, אויף א באנק ארום דעם סענאלינא־קעפיר. און אידען פון פראווינץ זיינע אומצעהליגע פארעהרער פלעגען ספעציעל קומען אנקוקען אט דעם עטליכע און ניינציג יאהריגען זקן מיט דער שעהנער ווייסער בארד. ער האט נאך געהאט ברעה צו לעבען און לעבען, געהאפט איבערלעבען די יונגע, וואס האבען זיך אריינגעריסען אין זיין אלטער וועלט.

כ'ד אדר תרס"ג האט ער נאך געפייערט זיין 94־טען געבורטס־טאג. און ר"ח סיון (דעם 15־טען מאי 1904) איז ער אוועק פון דער וועלט נאך א שווערער אינפלוענציע. די גרויסע אידישע ווארשא . האט איהם בעגלייט מיט גרויס פייערליכקייט. עטליכע טויזענט אידען זיינען נאכגעגאנגען נאך דער לויה, און פון די פארשידדענסטע שיכטען — פרומע און ניט פרומע חסידים אין לאנגע קאפאטעס און די גאנצע אידישע אויפגעקלעהרטע באפעלקערונג.

פארלאנגט

מיר פארלאנגען א פעהיגען מענשען מיט א פאר טויזענט דאלאר אלס פארטנער אין א פינף יאריגער עסטאבלישד ביזנעס. ווענדען זיך ביי טעלעפאן וויווערלי 7570 פון 9 פריה ביז 9 אווענט פאר אן אפאינטמענט.

2061

שיקט אייערע קרובים באציימענס

הילף אויף פסח

קומט אדער טעלעפאנירט אייער ארדער
— צו —

חפצ"ים שיפסקאנטאר

DOMINION TICKET OFFICE
(עדלייד 5971)
143 קווין סט. וועסט

אמעריקאנער דאלארען נעצאלט איבעראל.
געלט געשיקט 2 מאל טעגליך.
ביליגע רעיטס.
שיפסקארטען, בירגער־פאפירען, אינשורענס. 13 יאר אין ביזנעס.

מיר לייהען געלט פון 1.00 ביז 5 טויזענט דאלאר

אויף דיימאנדס, דזשולערי און אנדערע ווערטפולע סעקיורוטיס. גוטע באהאנדלונג גאראנטירט.

SECURITY LOAN CO.
83 קווין סט. וועסט

די ט. איטאן קא., לימיטעד, טאראנטא.

איר קאנט האבען פרישע פרוכט, פרישע אייער, פרישע וועדזשעטייבעלס יעדען טאג אין פארלויף פון גאנץ פסח

איר דארפט זיך ניט פארגרייטען מיט א סך עסענווארג אין פאראויס.

טעלעפאנירט עדלייד **5211** און ארדערט די פרישטע, געקליבענסטע און בעסטע עסענווארג־פראדוקטען פאר יעדען טאג.

צוויי דעליווערים יעדען טאג

איר וועט זיין צופרידען מיט דער געלעגענהייט צו איינקויפען אייערע פסח־זאכען ביי איטאנס.
די פרוכט ווערען פארקויפט אין א דעפארטמענט־וואס איז ספעציעל באשטימט פאר פרוכט און וועדזשעטייבעלס. געטריקענטע פרוכט ווערען פארקויפט בלויז אין דער אפטיילונג פאר געטריקענטע פרוכט. ניס ווערען פארקויפט אין א ספעציעלער אפטיילונג פאר ניס.

וועדזשעטייבעלס

ספעציעלע מציאות נאר פאר מאנטאג. צוליעב די מארקעט קאנדיציעס קאנען קיין פרייזען ניט אנגעגעבען ווערען אויף לענגער.

פאטייטאס
נומער 1 גרין מאונטען פאטייטאס
15 פונטיגער פעק — — 45ס.

ציבעלעס
נומער 1 ציבעלעס צום קאכען
6 פונט — — — — — — 29ס.

מערן
נייע מערן
3 גרויסע בינטלאך — — 28ס.

ארא נדזשעס
שפאנישע ארא נדזשעס
35ס. א דאזען, 2 דאזען 65ס.

פרישע פענסי אספאראגוס
1 פונטיגער בינטעל — — — — 39ס.

עגגס פאר פסח

מען ברענגט אונז פון קאונטרי יעדען טאג פרישע אייער גאראנטירט, לויט דעם מארקעט פרייז.

פרישע עקסטרא עגגס
פרישע פוירסט עגגס
פרישע פולעט עקסטרא עגגס

מיר גיבען ניט אן קיין פרייזען אויף עגגס צוליעב דעם, ווייל די פרייזען ענדערען זיך יעדען מאל.

געטריקענטע פרוכט

מיט דער גאנצער ריינקייט און זיסקייט פון זייער אמת'ער פרישקייט — אויך גוטע פליישיגע ניס.

קאליפארניא פלוימען

- 2 פונט 25ס. — — — 5 פונט 57ס.
- 15ס. א פונט — — — 5 פונט 68ס.
- 18ס. א פונט — — — 5 פונט 85ס.
- 22ס. א פונט — — — 5 פונט $1.06
- 28ס. א פונט — — — 5 פונט $1.33
- 35ס. א פונט — — — 5 פונט $1.67
- 40ס. א פונט — — — 5 פונט $1.90

- טייטלען צום קאכען — — — 2 פונט 23ס.
- קאליפארניא שווארצע פייגען, 17ס. א פונט — 5 פונט — — — 81ס.
- פולד פייגען 20 סענט א פונט — 5 פונט 95ס.
- קאליפארניא ראזשינקעס, סילדעס — 2 פונט 25ס.
- פענסי וואסטינא קארענטס (ראזינקעס) — 23 סענט א פונט — 5 פונט $1.10
- אויסטראלישע קארענטס 16ס. א פונט — 5 פונט 76ס.
- טערקישע סאלטאנא ראזינקעס 25ס. א פונט — 5 פונט — — $1.19
- פייגען צום קאכען, 2 פונט — — — 23ס.
- פארשיעדענע ניס צוזאמען, גוטער סארט 35ס.

- א פונט — 5 פונט — — — $1.66
- געמישטע ניס, בעסטער סארט 24ס. א פונט — 5 פונט — — — $1.14
- פריש־געבראטענע פינאטס 20ס. א פונט — 5 פונט — — — 95ס.
- גרויסע געוואשענע בראזילישע ניס 24ס. א פונט — 5 פונט — — — $1.16
- קאליפארניא דיימאנד בארד וואלנאטס 38ס. א פונט — 5 פונט — — $1.80
- פילבערטס (ניס) 22ס. א פונט — 5 פונט — $1.07
- איטאליענישע סארענטא וואלנאטס 25ס. א פונט — 5 פונט — — $1.19

THE T. EATON Co LIMITED

CLEANERS DYERS City DYE WORKS Limited TRINITY 2628

איהר ריינינגט דאס הויז, לאזט אונז ריינינגען אייערע קליידער

אייערע סוטס, אייערע ספרינגקאוטס, און אלע אייערע פארשידענע הויז ארטיקלען

איהר מאכט אייער הויז אויסזעהן שעהן, לאזט אונז אייך באשעהנען מיט אונזער גוטער און ראיעלער

קלינען, פרעסען און ריפיירען

ווען איהר וועט זיצען ביים סדר, הנאה האבען פון אלע גוטע זאכען, האט אייך אן הנאה פון אונזער ארבייט, וועלכע איז דאס בעסטע, דאס ראיעלסטע, און דעליווערט ווי ניי. אונזערע נייע מאשינען, אונזער מאדערנער פלענט, גיט אונז די מעגליכקייט צו קלינען און פרעסען אייערע הויז ארטיקלען גוט, ריין, שעהן געפרעסט אזוי, אז איהר דארפט זיך מיט זיי ניט שעהמען.

רופט אונז היינט אפ און מיר וועלען עס דעליווערען אייך אויף יום טוב

די אייגענטימער פון די סיטי דיי ווארקס זענען גוט באקאנט צו טאראנטאר אידען. מיר האבען ביז איצט געטאן זייער ארבייט מיט צופרידענהייט, און מיר זענען גרייט אויך ווייטער צופרידענצושטעלען אונזערע נייע ווי אונזערע אלטע קאסטימער.

מיר קלינען, פרעסען, פארבען און ריפיירען יעדען הויז ארטיקעל, פונקט ווי אייערע און אייער קינד'ס קליידער. מיר זענען שטאלץ מיט אונזער ארבייט, און איהר קענט עס מיט שטאלץ טראגען.

עטליכע פון אונזערע פרייזען:

- מענער סוטס — — — $1.50
- מענער ספרינג קאוטס — — $1.50
- מענער און לײדיס העטס — 75 סענט
- סילקענע דרעסעס — $1.50 און העכער
- קלאוט דרעסעס — $1.25 און העכער
- לײדיס סוטס — — — $1.75
- קווירטענס — — — $1 א פאר
- וועלאווער קוירטענס — $2.50 א פאר

אלעס וואס איהר דארפט טאן איז:

טעל. טרינימי 2628

ס. זייד, אייגענטימער א. סיידערסאן.

סיטי דיי ווארק לימיטעד